

Den Svenska Tidegården.

Den svenska tidegården. Gleerups.
318 s. Pris 7:50, klotb. 10:50, rött
skinnb. 19:50.

När tredje upplagan av Veckans Tideböner nu utkommer, har den fått ett nytt namn, ett definitivt namn, som antyder att arbetet på dess fullkomning nått en viss, om än förmodligen icke definitiv, avslutning. Vi hava fått ett svenskt breviarium. När man tar fram de första tunna upplagorna av Veckans Tideböner från 1934 och bläddrar i dem, förstår man vilken utveckling som ägt rum på mindre än ett årtionde. Den är otrolig. Om någon förutsagt den, skulle han hava blivit beledd som en fantast. Och det är ju icke underligt. Den som tecknar dessa rader gjorde sin första bekantskap med tidegården någon gång omkring år 1925 i Engelholm, där Biskopen av Strängnäs, som då var professor i Lund, vid ett kontraktskonvent visade på ett häfte gregoriansk musik, Evangelisk Tidegård, på dåligt papper, bristfälligt tryckt i Tjeckoslovakien om författaren icke missminner sig. Musiken var fascinerande och den har aldrig sedan dess lämnat det medvetande, i vilket den fick insteg denna sensommardag i Engelholms kyrka. Biskop Aulén sade om versikeln i Completoriet, att den liksom saknade slut och öppnade sig mot evigheten och oändligheten. Det är ett kännetecken för all gregoriansk musik, som blir klarare ju mer man lär känna den. Men trots detta blev författaren oberörd av själva tidebönen som andaktsform, och det var först när han kom till Osby 1934 och stod inför uppgiften att göra Kyrkan i Osby församling till vad den bör vara, nämligen *Ecclesia orans*, som tidebönen kom till verklig användning. Sedan hava vi i tio år varje morgon läst Laudes och varje kväll sjungit Completoriet, alltid med samma stora tillslutning år ut och år in. Tidebönen är hos oss lika självklar som Högmässan. Därför hälsa vi denna upplaga med dess nya rikedom med särskild tacksamhet och glädje. Låtom oss nu först stanna inför det nya, som denna upplaga innehåller! Allt kan ej omnämnas, men det viktigaste vilja vi tacksam och med glädje framhålla.

Vad nu först beträffar tidebönerna för en vecka, så noterar man

till att börja med att söndagen fått två nya tider: Ters och Non. En dag har alltså full tidegård. Det är mycket glädjande, och man kan bara hoppas, att många präster vilja använda den i sin helhet, för eget och för församlingens bruk. Följande ordning kan föreslås: Matutin och Laudes som husandakt eller prästens enskilda andakt, Prim med söndagsskolebarnen, Sext med konfirmanderna efter Mässan, Non vid tretiden enskilt, Vesper på kvällen som husandakt, och Completorium i kyrkan. På stora högtidsdagar böra alla tider läsas i kyrkan. Vi ha försökt det i Osby och alltid haft folk.

Man observerar att Laudes och Vesper fått textläsning. I tidegårdens nya upplaga har överhuvud textläsningen fått ett stort utrymme, men detta lektionarium, som huvudsakligen ansluter sig till det i Evangelieboken befintliga, kan här ej närmare behandlas på grund av utrymmesskäl. Under veckan finna vi följande nyheter: Tisdagens och onsdagens Laudes hava fått nytt alternativ till hymn, och torsdagens Vesper en ny vers i hymnen.

I tidebönerna under kyrkoåret äro förändringarna störst. Först och främst är man glad över att alla Completorier nu äro på sin plats vid den vederbörande dagen. Någon förändring av vikt synas de ej hava undergått. Den gamla upplagan av Kyrkoårets Aftonböner kan alltså, liksom den gamla upplagan av Veckans Tideböner, alltjämt användas, vilket är en stor fördel. En liten detalj, som anmälaren med glädje stannat inför, är den sköna versikeln i 1. Vespern vid advent: »Drypen, I himlar, därovan...» De olika veckodagarna i advent hava fått var sin benedictus- och magnificatantifon. Alla O-antifonerna, även de två första, som tidigare saknades, äro nu med i Tidegården. Här, vid advent, märker man även att en ny och rätt ordning införts, så att tidebönerna komma i rätt ordning med lördagskvällens Vesper först. Denna ordning är emellertid icke konsekvent genomförd. För Annandag Jul, St. Johannes Ap. och Menlösa barns dag finnas anvisningar för ett officium. Trettondedagens Matutin och Laudes hava fått tre antifoner och nya hymner, en välkommen utökning av officiet på denna stora dag. Något av det mest glädjande är emellertid tidegården för förfastotiden, som nu införts och giver denna sköna tid i kyrkoåret dess prägel. Fastlagssöndagen har fått ett rikt officium, det samma gäller om femte söndagen i Fastan. Det är i denna del av tidegården, som vi finna den största nya insatsen. I förra upplagan gick man, bortsett från Completorierna, från »Trettonde-

dagen» direkt till »Fastan», som bara innehöll en Matutin och en Vesper. Att denna viktiga och sköna tid fått sitt uttryck i talrikare tideböner är som sagt kanske den största vinningen med Den Svenska Tidegården. Rogationsdagarna äro hågkomna med böner, men förmodligen har utrymmet icke tillåtit något utöver dessa. Vid Kristi Himmelsfärds Dag finns det tre nya antifoner och hymn för Laudes och magnificatantifon. Pingst, tidigare mycket sparsamt behandlad, med blott Matutin och Completorium, har nu fått fullständig Vesper och hymn och benedictusantifon för Laudes. Heliga Trefaldighets fest har utökats med Vesper och i den följande veckan finna vi på torsdagen Matutin och Vesper för firningen av Kristi Lekamensfest. Kristi Förklarings dag har fått antifoner för Laudes och vesperbön. Ett stort antal apostla- och martyrdagar m. m. hava fått anvisningar och i en del fall ett officium mer eller mindre fullständigt. Tillägger man så, att Kyn-delsmässodagen erhållit anvisningar för Matutin och Midsommar-dagen en ny hymn, att apostladagarna fått första och andra Vesper, anvisningar för Laudes och benedictusantifon, att Martyr-dagarna begåvats med fullständig Laudes och Vesper, samt att det finns en förberedelse till Mässan och en form för tacksägelse med slutevangeliet efter Mässan, torde man hava påpekat de viktigaste utökningarna. Tyvärr är det icke möjligt att framhålla deras värde i detalj. Anmälarer kan endast intyga, att han under de två dagar han ägnat åt studium av denna härliga bok under jämförelse med den tidigare upplagan, varit fylld av utomordentlig glädje och tacksamhet i förening med den skönaste andakt.

Men en del anmärkningar kan man ju trots allt hava anledning att göra. Den väsentliga synes anmälarne vara denna: Varför har *Gloria Patri* ständigt upprepats? Kunde det ej förkortats till »Ära...» och »Såsom...» eller bara »Ära» eller såsom det förkortats i Laudes för Septuagesima? Därmed hade man sparat icke ringa utrymme. På detta kunde man då fått det enda man verkligen saknar, nämligen tideböner för Quatemberdagarna, som nu alls icke antytts. De äro dock dagar, som över allt, där liturgisk förnyelse är för handen, framhållas och betonas såsom viktiga. Anmärkningen nummer två gäller alla alternativ. De äro onödiga. De taga utrymme. De äro villsamman. Vi hava i Osby alltid använt alternativ II för psalmen i Completoriet på måndagen och nästan varje måndag sitter någon ovan och bläddrar hjälplöst i tidebönsboken och kan icke förstå var vi alla blev av, när vi begynte

psalmen. Helst inga alternativ. En tidebön bör ej begynnas med förklaringar och hänvisningar, utan bedjas direkt. Vissa hänvisningar äro för svåra. Så är t. ex. fallet vid lördagen före Advent, Vespurn. Där hänvisas till sid. 117 för antifonerna och till sid. 105 för psalmerna. Här borde, med iakttagande av den sparsamhet med utrymmet i de avseenden som ovan påpekats, antifonerna hava tryckts. På ett ställe har anmälaren funnit två betoningar, som han anser vara mindre välplacerade. Den ena vid Fastlags-söndagen, som ju icke inleder någon tid av vikt i kyrkoåret, men blivit begåvad med ett utförligt officium, medan Askonsdagen, som enligt anvisning på sid. 162 av ålder ansetts inleda Fastan, endast erhållit ett par böner. Nu begynner användandet av Fastans Completorium redan på Fastlagssöndag. Man kan här hänvisa till diskussionen Forkman-Malmberg i Svensk Kyrkotidning, där Forkman ju otvivelaktigt har rätten på sin sida. Den andra betoningen finner man bland apostladagar m. m. där St. Laurentius fått synnerligen stort utrymme, medan S:ta Birgitta lämnats utan större uppmärksamhet. Nu hava vi visserligen S:t Laurentiistiftelsen, som naturligtvis är tacksam för att kunna fira sin dag enligt Tidegärdens anvisningar, men vi hava också Societas Stae Birgittae. Anmälaren är medlem i båda och alltså opartisk. Och ligger det ej närmare till hands att fira S:ta Birgitta här i Sverige än S:t Laurentius? Och så till sist tvenne mindre anmärkningar: Det skulle varit en stor förmån om vi fått *Lauda Sion* som hymn i Vespurn vid Kristi Lekamens fest. I rubriken på sid. 151 står »Från och med vespurn före Septuagesima...», under det att vespurn kommer efter Completoriet och Laudes i texten. Vespurn synes böra hava första platsen. I detta stycke finna vi även på andra ställen smärre inkonsekvenser.

Men dessa anmärkningar äro icke så allvarliga, då man tänker på Den Svenska Tidegärdens många förtjänster. Till de redan nämnda vill anmälaren här slutligen foga följande. Den typografiska utstyrseln är mycket vacker och innebär ett klart framsteg i förhållande till tidigare upplagor. Man jämföre t. ex. sid. 101 i gamla upplagan och sid. 112 i nya! Även om man bortser från vignetten av Abrahamsson, som ju giver sidan dess särskilda skönhet, finner man att en större enhetlighet och konsekvens i stilen gör sig gällande. Formatet är något större och vackrare. Titelbladet är tryckt i rött och svart. Och själva utstyrseln är även vackrare än förr. Skinnbandet är synnerligen tilltalande. Abra-

hamssons vignetter öka ytterligare bokens värde. Man önskar bara att de kunnat vara talrikare.

Utgivarna äro värda stor tack. Varje brukare av tidegården har dem i tacksamhetens förbön och erinran vid bruket av denna sköna bok. Deras möda har varit ospard under år av arbete. Men den har ock varit rikt välsignad. Mätte denna välsignelse alltfort följa dem och deras verk.

Gunnar Rosendal.

Förarbetet till 1793 års handboksförslag.

Ett bidrag.

År 1792 kom K. Maj:ts beslut om revision av den gamla handboken, som brukats i den svenska kyrkan under ett sekel. Rikets konsistorier skulle insända tjänliga förslag, vilka voro avsedda att läggas till grund för handboksarbetet. Konsistorierna avgåvo sina yttranden på hösten 1792¹⁾. D. Helander har i sitt stora arbete om den liturgiska utvecklingen behandlat dessa betänkanden, som ge en värdefull inblick i tidens liturgiska situation. Handboksförslaget av år 1793 blev resultatet av det liturgiska reformarbetet.

Flera handlingar till handboksrevisionen ha emellertid förkommit. Från Karlstads stift finns sålunda intet bevarat. »Karlstads stifts konsistoriums arkiv gick förlorat genom branden 1865», konstaterar Helander²⁾. Man har sålunda ingen kunskap om, hur detta domkapitel eller dess ledamöter ställde sig till handboksrevisionen.

I Linköpings stifts- och landsbibliotek förvaras Olof Bjurbäcks autografbok³⁾. Här finner man några anmärkningar »wid Handboken». Dessa anmärkningar ha intet årtal. Men de utgöra kommentarer till de tio kapitlen i 1693 års handbok och ha synbarligen 1792 års handboksrevision i sikte.

Olof Bjurbäck hade redan 1781 blivit lärare i Karlstad. År 1787

1) Helander, Den liturgiska utvecklingen, I, sid. 68 f.

2) Helander, o. a. a. sid. 66.

3) B 60.